

The Role of Developmental States in Economic Development in the Era of Globalization: A Comparative-Historical Comparison of Iran and South Korea During the Period 1960–2013

Abolfazl. Jafarpour¹, Bijan. Khajehnouri^{2*}, Asghar. Mirfardi², Esfandiar. Ghafari Nasab²

¹ PhD Student in Economic Sociology and Development, Department of Sociology, Shiraz University, Shiraz, Iran

² Associate Professor, Department of Sociology, Shiraz University, Shiraz, Iran

* Corresponding author email address: bkhaje@rose.shirazu.ac.ir

Article Info

Article type:

Original Research

How to cite this article:

Jafarpour, A., Khajehnouri, B., Mirfardi, A., & Ghafari Nasab, E. (2026). The Role of Developmental States in Economic Development in the Era of Globalization: A Comparative-Historical Comparison of Iran and South Korea During the Period 1960–2013. *Journal of Social-Political Studies of Iran's Culture and History*, 5(2), 1-19.

© 2026 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

ABSTRACT

This article adopts a comparative approach to examine the trajectory of economic and industrial development in Iran and South Korea, as well as the factors contributing to the divergence in industrial outcomes between the two countries. The primary objective of the study is to explain why, despite certain similar initial conditions, South Korea achieved rapid industrial growth beginning in the 1960s, whereas Iran failed to attain comparable outcomes. The research method is descriptive-analytical and is based on a comparative examination of the historical, institutional, and policy experiences of the two countries. The findings indicate that South Korea, through the formation of a developmental state, the establishment of a meritocratic bureaucracy, a centralized planning system, the direction of bank credit toward selected industries, and the adoption of an export-led development strategy, succeeded in creating the conditions necessary for rapid industrial growth and enhanced competitiveness. In contrast, in Iran, factors such as the economy's dependence on oil revenues, institutional and political fluctuations, weak coordination among economic policies, the limited efficiency of the industrial financing system, and the continuation of import-substitution policies hindered the emergence of a sustainable export-oriented industrial path. The findings of the study demonstrate that the quality of state institutions, coherence and stability in policymaking, trade orientation, and the nature of state interaction with the private sector are among the most significant determinants of the success of industrial policies and the realization of sustainable industrial development.

Keywords: Industrial development, industrial policy, export development, economic institutions, Iran, South Korea.

EXTENDED ABSTRACT

Economic development in the contemporary social sciences is understood as a multidimensional process that extends beyond quantitative growth in output and income and encompasses structural transformation, institutional change, technological upgrading, poverty reduction, welfare enhancement, and the reorganization of relations among state, market, and society (George & Bennett, 2022; Roche, 2018). In this framework, the developmental state has been considered one of the most important institutional forms capable of directing late industrialization, particularly in countries seeking to overcome structural backwardness and enter global markets under conditions of uneven international competition (Leftwich, 2005, 2006). The present study examines the role of developmental states in economic development in the era of globalization through a comparative-historical analysis of Iran and South Korea during the period 1960–2013. The central problem of the study is rooted in the historical divergence between two countries that, in the early 1960s, shared certain comparable developmental conditions but later followed sharply different paths. South Korea, despite limited natural resources and severe postwar destruction, succeeded in building a competitive industrial economy, while Iran, despite oil revenues, geopolitical advantages, and repeated development plans, failed to achieve comparable industrial depth and export competitiveness (Ghaderi et al., 2020; Haghparast & Valipour Atigh, 2023). The study therefore asks why South Korea was able to use state capacity, industrial policy, export orientation, and global integration as instruments of sustained development, whereas Iran remained constrained by rentier structures, institutional instability, policy inconsistency, and weak coordination between state, market, and society (Katouzian, 2024; Zonooz, 2023).

The theoretical foundation of the study is based on the concept of the developmental state, particularly the idea that successful late development requires neither a minimal state nor uncontrolled market liberalization, but a capable, coherent, and strategically oriented state that can guide structural transformation while maintaining productive relations with the private sector (Bigsten, 2023; Cai, 2020). The developmental state is characterized by a committed developmental elite, a meritocratic and insulated economic bureaucracy, relative autonomy from narrow interest groups, effective planning institutions, disciplined relations with business, and the capacity to direct credit and incentives toward priority sectors (Haggard & Kang, 2018; Leftwich, 2006). This framework is especially relevant in the age of globalization because globalization does not affect all countries uniformly; rather, its developmental consequences depend on the quality of domestic institutions, human capital, financial capacity, technological learning, and the policy competence of governments (Sachs, 2020; Samimi & Jenatabadi, 2024). In East Asian experiences, especially South Korea, globalization was not passively accepted but strategically managed through export-led industrialization, selective protection, technology acquisition, and gradual integration into global markets (Hayashi, 2020; Lee, 2023). In contrast, countries with weaker institutional coordination and unstable policy regimes have often been unable to convert global opportunities into sustained industrial development, even when they possess significant natural-resource advantages (Khajehpour, 2020; Zarandi & Asghari, 2023).

Methodologically, the study adopts a qualitative, descriptive-analytical, comparative-historical approach. Iran and South Korea are selected as theoretically meaningful cases because of their partial similarity in initial developmental conditions and their substantial divergence in long-term economic outcomes. The analysis is organized around key indicators of developmental-state performance, including elite cohesion, bureaucratic capacity, state autonomy, civil society, class relations, industrial policy, trade

orientation, financial allocation, and interaction with the global economy. The study relies on documentary and library-based data, including historical sources, official reports, national accounts, international statistical evidence, and prior comparative studies on development in Iran and South Korea. The comparative logic of the research combines within-case analysis and cross-case comparison in order to identify causal mechanisms linking state structure, policy orientation, institutional capacity, and development outcomes (George & Bennett, 2022). This design allows the study to move beyond a simple description of economic indicators and to examine how political and institutional arrangements shaped the ability of each state to mobilize resources, coordinate investments, discipline economic actors, and respond to the pressures and opportunities of globalization. The study also situates economic development within broader socio-cultural and institutional contexts, since culture, social capital, trust, and state-society relations have been repeatedly identified as important factors in the different developmental trajectories of Iran and South Korea (Dal, 2019; Liang, 2020; Shirkhani & Vaseizadeh, 2011).

The findings show that South Korea's developmental success was closely connected to the formation of a coherent developmental state after the early 1960s. Following the devastation of the Korean War, South Korea established a centralized and authoritarian but development-oriented state that treated rapid economic growth as a primary source of political legitimacy (Chun, 2020; Karadaş, 2018). Through five-year plans, the Economic Planning Board, state-directed credit, export incentives, and close but disciplined cooperation with large business groups, the Korean state guided industrialization from light manufacturing to heavy and chemical industries and later toward high-technology sectors such as electronics, shipbuilding, automobiles, semiconductors, and advanced manufacturing (Park, 2019; Quiero, 2021). The Korean bureaucracy was relatively meritocratic, technically competent, and capable of monitoring firms, rewarding successful exporters, and withdrawing support from inefficient actors. This institutional arrangement enabled the country to transform foreign aid, external borrowing, human capital investment, and access to international markets into a dynamic process of industrial upgrading (Haggard & Kang, 2018; Lee, 2023). South Korea's export-led strategy also created a continuous mechanism of learning and competitiveness, as domestic firms were compelled to meet international standards, absorb technology, and improve productivity. In this way, globalization became a field of strategic opportunity rather than a source of passive dependency (Hayashi, 2020; Kang, 2025).

In contrast, Iran's developmental trajectory was marked by structural constraints that prevented the consolidation of a developmental state. Although Iran possessed extensive oil and gas resources, a large domestic market, and repeated development plans, its economy remained deeply affected by oil dependence, rentier-state dynamics, political discontinuity, institutional fragmentation, and inconsistent industrial and trade policies (Katouzian, 2024; Zibakalam, 2023). Before the 1979 Revolution, the state pursued modernization and industrialization, but the availability of oil revenues reduced pressure for export competitiveness and encouraged import-substitution policies. After the Revolution, nationalization, the Iran-Iraq War, ideological restructuring, sanctions, and administrative instability disrupted industrial planning and weakened relations between the state and private sector (Nesari, 2020; Pirani et al., 2020). Unlike South Korea, where credit allocation was tied to export performance and industrial priorities, Iran's financial system did not consistently support competitive industrial upgrading. The persistence of import substitution, exchange-rate instability, weak non-oil export capacity, and insufficient integration into global production networks limited the competitiveness of Iranian industries (Zarandi & Asghari, 2023; Zonooz, 2023). While Iran achieved some growth in sectors such as petrochemicals, basic metals, and

selected high-technology fields, these advances did not generate the same broad-based industrial transformation observed in South Korea. The comparison therefore indicates that natural-resource wealth alone cannot substitute for institutional coherence, bureaucratic competence, disciplined industrial policy, and effective global integration ([Ghaderi et al., 2020](#); [Sadeghi & Beheshti, 2023](#)).

The study concludes that the divergence between Iran and South Korea from 1960 to 2013 cannot be explained by initial economic conditions alone, but must be understood through differences in state capacity, institutional coherence, policy stability, trade orientation, and the quality of state-society-business relations. South Korea demonstrates how a developmental state can transform limited resources into industrial capability by combining strategic planning, bureaucratic competence, export discipline, human capital development, and selective engagement with globalization. Iran's experience, by contrast, shows that oil wealth, centralized authority, and formal development planning are insufficient when institutions lack coherence, policies fluctuate, the private sector remains weakly coordinated with the state, and industrial strategy is not linked to competitiveness and technological learning. The central implication is that sustainable industrial development requires a state that is not merely powerful, but also organized, developmental, learning-oriented, and capable of mobilizing society and the private sector around long-term national objectives.

نقش دولت‌های توسعه‌گرا در توسعه اقتصادی در عصر جهانی‌شدن؛ مقایسه تطبیقی-تاریخی ایران و کره جنوبی طی دوره (۱۹۶۰-۲۰۱۳)

ابوالفضل جعفرپور^۱، بیژن خواجه نوری^{۲*}، اصغر میرفردی^۳، اسفندیار غفاری‌نسب^۴

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

۲. دانشیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: bkhaje@rose.shirazu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله

پژوهشی/اصلی

نحوه استناد به این مقاله:

جعفرپور، ابوالفضل،، خواجه نوری، بیژن،، میرفردی، اصغر، و غفاری‌نسب، اسفندیار. (۱۴۰۵). نقش دولت‌های توسعه‌گرا در توسعه اقتصادی در عصر جهانی‌شدن؛ مقایسه تطبیقی-تاریخی ایران و کره جنوبی طی دوره (۱۹۶۰-۲۰۱۳). *مطالعات سیاسی-اجتماعی تاریخ و فرهنگ ایران*، ۵(۲)، ۱-۱۹.

© ۱۴۰۵ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

این مقاله با رویکردی تطبیقی به بررسی روند توسعه اقتصادی و صنعتی ایران و کره جنوبی و عوامل مؤثر بر واگرایی نتایج صنعتی در دو کشور می‌پردازد. هدف اصلی پژوهش تبیین این پرسش است که چرا با وجود برخی شرایط اولیه مشابه، کره جنوبی از دهه ۱۹۶۰ به رشد سریع صنعتی دست یافت، در حالی که ایران به نتایج مشابهی دست پیدا نکرد. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر بررسی تطبیقی تجربه تاریخی، نهادی و سیاستی دو کشور است. یافته‌ها نشان می‌دهد که کره جنوبی با شکل‌گیری دولت توسعه‌گرا، بوروکراسی شایسته‌سالار، نظام برنامه‌ریزی متمرکز، هدایت اعتبارات بانکی به صنایع منتخب و اتخاذ راهبرد توسعه صادرات توانست زمینه‌های رشد سریع صنعتی و ارتقای رقابت‌پذیری را فراهم کند. در مقابل، در ایران عواملی همچون وابستگی اقتصاد به درآمدهای نفتی، نوسانات نهادی و سیاسی، ضعف هماهنگی میان سیاست‌های اقتصادی، کارایی محدود نظام تأمین مالی صنعتی و تداوم سیاست جایگزینی واردات، مانع شکل‌گیری یک مسیر صنعتی صادرات‌گرا و پایدار شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که کیفیت نهادهای دولتی، انسجام و ثبات سیاست‌گذاری، جهت‌گیری تجاری و نحوه تعامل دولت با بخش خصوصی از مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده در موفقیت سیاست‌های صنعتی و تحقق توسعه صنعتی پایدار به شمار می‌آیند.

کلیدواژگان: توسعه صنعتی، سیاست صنعتی، توسعه صادرات، نهادهای اقتصادی، ایران، کره جنوبی.

مقدمه

توسعه در ادبیات علمی معاصر، فرایندی چندبعدی است که در سطوح اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی جلوه می‌یابد و بیانگر تحولات عمیق در بنیان‌های نهادی و نگرش‌های عمومی است؛ تحولی که از نیمه قرن بیستم به‌طور گسترده مورد توجه قرار گرفته و به یکی از مباحث بنیادین در علوم اجتماعی بدل شده است (George & Bennett, 2022). توسعه اقتصادی، به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد این فرایند، تنها به رشد تولید و افزایش درآمد محدود نمی‌شود، بلکه دگرگونی در ساختارهای تولید، الگوهای مصرف، کاهش نابرابری و فقر، و ارتقای رفاه عمومی را نیز دربرمی‌گیرد (Roche, 2018). با این حال، توسعه اقتصادی صرفاً نتیجه سازوکارهای خودکار بازار نیست؛ بلکه محصول کنش متقابل عوامل نهادی، فرهنگی و سیاسی است؛ جایی که نقش دولت اهمیت محوری می‌یابد. دولت‌های توسعه‌خواه با اتخاذ سیاست‌های هدفمند، هدایتگر مسیر توسعه می‌شوند و تغییرات ساختاری را به‌نحوی سامان می‌دهند که بستر رشد پایدار فراهم شود (Saei & Seifi, 2022). اما توسعه فرایندی پیچیده است و نمی‌توان آن را به رویکردهای ساده و تک‌عاملی فروکاست؛ در کنار این نقش محوری دولت، اهمیت فرهنگ اقتصادی و روحیه نوآوری نیز از مؤلفه‌های اساسی در تحقق توسعه است (Shourchi, 2021).

در دهه‌های اخیر، جهانی‌شدن با گسترش فناوری، آزادسازی اقتصادی و گسترش تعاملات بین‌المللی، یکی از مهم‌ترین نیروهای شکل‌دهنده به مسیر توسعه کشورها بوده است؛ غفلت از این فرایند می‌تواند به ناکارآمدی ساختارهای اقتصادی بینجامد (Katouzian, 2024). پژوهش‌هایی چون مطالعه اولوکاک (Ulucak, 2018) یا تحلیل‌های ساکس (Sachs, 2020) نشان می‌دهد که جهانی‌شدن تأثیری ناهمسان بر کشورها بر جای می‌گذارد؛ برخی کشورها با بهره‌گیری از فرصت‌های جهانی‌شدن به رشد سریع دست می‌یابند و برخی دیگر، با وجود دسترسی به منابع، در مسیر توسعه دچار کندی یا توقف می‌شوند. نتایج مطالعات دیگر نیز بیانگر این است که جهانی‌شدن در اقتصادهایی با سرمایه انسانی قوی، توسعه مالی پایدار و سیاست‌های اقتصادی مناسب، بیشترین اثر را دارد (Samimi & Jenatabadi, 2024). از این منظر، نقش دولت توسعه‌گرا در عصر جهانی‌شدن برجسته‌تر می‌شود. دولت توسعه‌گرا با درک الزامات اقتصاد جهانی، تلاش می‌کند از طریق نهادسازی، سیاست‌گذاری هدفمند و ارتقای کارآمدی، کشور را برای رقابت در اقتصاد جهانی آماده سازد (Bigsten, 2023; Cai, 2020).

تجربه کشورهای شرق آسیا، نمونه آشکاری از کارآمدی چنین دولتی است. گرچه برخی منتقدان، تداوم دولت توسعه‌گرا در عصر جهانی‌شدن را ناممکن می‌دانند، اما شواهد تاریخی خلاف این ادعا را تأیید می‌کند. هایاشی (Hayashi, 2020) نشان می‌دهد که مدل دولت توسعه‌گرا نه‌تنها در دوران جنگ سرد کارآمد بوده، بلکه در دوره جهانی‌شدن نیز توانسته است مسیر رشد پایدار را در کشورهایی همچون کره جنوبی تضمین کند. کره جنوبی، کشوری که در نیمه نخست قرن بیستم مستعمره ژاپن و از جمله کشورهای عقب‌مانده محسوب می‌شد، پس از جنگ کره و نابودی بخش قابل توجهی از زیرساخت‌های خود، با اتکا به برنامه‌ریزی منسجم دولتی و اصلاحات ساختاری، مسیر توسعه را با موفقیت پیمود (Kang, 2025). این کشور با تکیه بر برنامه‌های پنج‌ساله، اصلاح نظام مالی، توسعه آموزش، تربیت نیروی انسانی ماهر و اتخاذ راهبرد صادرات‌محور، در فاصله سال‌های ۱۹۷۰ تا ۲۰۲۰ میانگین رشد اقتصادی ۶.۴ درصد را تجربه کرد و اکنون یکی از اقتصادهای بزرگ جهان است (Park, 2019).

در نقطه مقابل، ایران با وجود برخورداری از منابع گسترده نفت و گاز، موقعیت ژئوپولیتیک ممتاز، جمعیت جوان و برنامه‌های متعدد توسعه‌ای، به اهداف توسعه اقتصادی خود دست نیافته است (Zibakalam, 2023)؛ این مسئله به‌ویژه هنگامی برجسته‌تر می‌شود که مسیر توسعه ایران و کره جنوبی از دهه ۱۹۶۰ به بعد مقایسه گردد. در آن دوره، هر دو کشور از نظر شرایط سیاسی، اقتصادی و سطح توسعه صنعتی در موقعیتی نسبتاً مشابه قرار داشتند و ایران حتی از مزیت درآمدهای نفتی برخوردار بود (Ghaderi et al., 2020). با این حال، طی دهه‌های

بعد، کره جنوبی به سرعت در مسیر صنعتی شدن و رشد پایدار پیش رفت، اما ایران به دلیل بی ثباتی سیاسی، ناهماهنگی نهادی، تحریم ها، جنگ، عدم انسجام سیاست های اقتصادی و فقدان الزامات دولت توسعه گرا، از رقبا عقب ماند (Pirani et al., 2020).

مطالعات تطبیقی نیز نشان می دهد که تفاوت در سیاست صنعتی، نوع پیوند با اقتصاد جهانی، ساختار بوروکراتیک، کیفیت حکمرانی و راهبردهای توسعه ای در دو کشور نقشی تعیین کننده داشته است. در حالی که کره جنوبی پس از دهه ۱۹۸۰ با آزادسازی تجاری، جذب سرمایه خارجی، اصلاحات نهادی و حرکت به سوی اقتصاد دانش بنیان جایگاه خود را در اقتصاد جهانی تثبیت کرد، اقتصاد ایران به دلیل مجموعه ای از بحران های داخلی و خارجی از حرکت توسعه ای بازماند. زنوز (Zonooz, 2023) نیز نشان می دهد که اتکای صرف ایران به سیاست جایگزینی واردات و غیبت یک سیاست صنعتی کارآمد، مانع شکل گیری مزیت رقابتی در اقتصاد ایران شده است.

بررسی تطبیقی مسیر توسعه دو کشور نشان می دهد که کره جنوبی به صورت مرحله مند و نظام مند مسیر بازسازی، نوسازی، توسعه صنعتی و ورود به اقتصاد جهانی را طی کرده است؛ در حالی که ایران نتوانسته است این مراحل را به طور هماهنگ، مبتنی بر الزامات جهانی شدن و در چارچوب یک دولت توسعه گرا پیش ببرد. پرسش بنیادین این است که کدام عوامل نهادی، سیاسی، اقتصادی و بین المللی سبب شده اند که دو کشور با شرایط اولیه تقریباً مشابه، مسیرهایی متفاوت را تجربه کنند و اکنون فاصله چشمگیری از نظر سطح توسعه اقتصادی داشته باشند؟

بنابراین، مسئله محوری این پژوهش، بررسی نقش دولت توسعه گرا در روند توسعه اقتصادی ایران و کره جنوبی از سال ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۳ در بستر جهانی شدن است. این پژوهش در پی آن است که با توجه به شاخص های دولت توسعه گرا، تفاوت های ساختاری و سیاستی دو کشور را در این دوره تبیین کند و نشان دهد که چرا کره جنوبی توانست به توسعه پایدار دست یابد، اما ایران با وجود منابع فراوان، با چالش های توسعه ای مواجه باقی ماند. فهم این مسئله، نه تنها برای شناخت شکاف توسعه ای بین دو کشور ضروری است، بلکه در ارائه راهبردهای آینده برای سیاست گذاری اقتصادی در ایران نیز اهمیت بنیادین دارد.

مبانی تحقیق

پیشینه تجربی پژوهش

مرور پیشینه های پژوهشی مرتبط با توسعه اقتصادی ایران و کره جنوبی نشان می دهد که بخش عمده مطالعات داخلی بر مقایسه روندهای توسعه ای دو کشور، نقش دولت توسعه گرا، کیفیت حکمرانی، سیاست صنعتی و تأثیر فرهنگ بر توسعه متمرکز بوده اند. یافته های این تحقیقات حاکی از آن است که با وجود آغاز هم زمان فرایند نوسازی در ایران و کره جنوبی، مسیر توسعه اقتصادی این دو کشور از دهه ۱۹۶۰ به بعد به شدت واگرا شده است. بخش مهمی از پژوهش ها، از جمله کارهای زرنندی و اصغری (Zarandi & Asghari, 2023)، حق پرست و ولی پور عتیق (Haghparsat & Valipour Atigh, 2023)، صادقی و بهشتی (Sadeghi & Beheshti, 2023) و قادری، محسنی و پوریانی (Ghaderi et al., 2020) تأکید دارند که نوسانات سیاستی، فقدان بوروکراسی کارآمد، ضعف برنامه ریزی، عدم تعامل مؤثر با نظام جهانی، و سلطه ساختار رانتیر در اقتصاد ایران، مهم ترین موانع توسعه بوده اند. در مقابل، کره جنوبی با اتکا بر دولت توسعه گرا، سیاست های صادرات محور، انسجام نهادی، تقویت سرمایه انسانی، ارتباط فعال با اقتصاد جهانی و ثبات در جهت گیری های کلان توانسته است مسیر توسعه صنعتی و اقتصادی را با موفقیت طی کند.

در طیف دوم پژوهش ها، برخی مطالعات داخلی مانند نثاری (Nesari, 2020)، حضرتی و قاسمعلی (Hazrati Soumeh & Ghasemali, 2016)، شیرخانی و واسعی زاده (Shirkhani & Vaseizadeh, 2011) و شیرزادی (Shirkhani & Vaseizadeh, 2011) نقش عوامل فرهنگی، سرمایه اجتماعی، ساختار جامعه مدنی و ارزش های کنفوسیوسی را در پیشبرد توسعه کره جنوبی برجسته کرده اند. این

آثار نشان می‌دهند که فرهنگ کاری منضبط، اعتماد نهادی، روحیه جمع‌گرایی و پذیرش تغییر در جامعه کره‌ای، مکمل سیاست‌های دولت توسعه‌گرا بوده‌اند؛ درحالی‌که در ایران برخی ویژگی‌های فرهنگی، ضعف سرمایه اجتماعی و شکاف میان دولت و جامعه، اثرات توسعه‌ای سیاست‌ها را محدود کرده است. همچنین بخشی از مطالعات تطبیقی، مانند پژوهش قاسمعلی (Ghasemali, 2015) و ته یو (Tae Yoo, 2013) نشان داده‌اند که نوع رابطه دولت و جامعه مدنی و کیفیت بستر نهادی، عامل تعیین‌کننده در موفقیت یا ناکامی توسعه در این دو کشور بوده است.

در حوزه مطالعات خارجی، بخش عمده آثار بر تحلیل «معجزه رشد کره» از منظر نقش دولت، سرمایه انسانی، سرمایه‌گذاری خارجی، برنامه‌ریزی صنعتی و ادغام در اقتصاد جهانی تمرکز دارند (Chun, 2020; Haggard & Kang, 2018; Karadaş, 2018; Lee, 2023; Quiero, 2021). این مطالعات تأکید می‌کنند که کره جنوبی با وجود فقدان منابع طبیعی، با استفاده از راهبردهای نوآورانه صنعتی و تقویت زیرساخت‌های فناورانه توانسته است مسیر توسعه را هموار سازد. همچنین پژوهش‌هایی چون دال سی‌یونگ (Dal, 2019) و لیانگ (Liang, 2020) نشان داده‌اند که عناصر فرهنگی و ارزش‌های کنفوسیوسی نقش تقویت‌کننده‌ای در توسعه اقتصادی کره داشته‌اند. در مقابل، پژوهش‌های مرتبط با ایران، مانند خواجه‌پور (Khajepour, 2020)، مشکلات ساختاری ناشی از وابستگی به نفت، تحریم‌ها، ناکارآمدی نهادی و نوسانات سیاستی را عوامل اصلی کندی توسعه ایران معرفی می‌کنند. ارزیابی کلی پیشنهادها بیانگر آن است که اگرچه مطالعات متعددی به مقایسه تطبیقی ایران و کره پرداخته‌اند، اما کمتر پژوهشی رابطه میان «دولت توسعه‌گرا»، «رشد جهانی‌شدن» و «توسعه اقتصادی» را به‌صورت یکپارچه و در چارچوب تطبیقی - تاریخی بلندمدت ۱۹۶۰-۲۰۱۳ تحلیل کرده است. همچنین اغلب پژوهش‌ها به بررسی بخشی از عوامل توسعه، مانند سیاست خارجی، فرهنگ، برنامه‌ریزی، بوروکراسی یا سرمایه اجتماعی، پرداخته‌اند و کمتر مطالعه‌ای به ترکیب عوامل داخلی و خارجی در شکل‌گیری شکاف توسعه‌ای ایران و کره پرداخته است. از این رو، خلأیی در ادبیات موجود قابل مشاهده است: ضرورت تبیین تطبیقی - تاریخی نقش دولت توسعه‌گرا در عصر جهانی‌شدن و نحوه اثرگذاری آن بر مسیر متفاوت توسعه اقتصادی ایران و کره جنوبی. پژوهش حاضر در پی پر کردن این خلأ و ارائه یک تحلیل جامع‌تر مبتنی بر چارچوب نظری دولت توسعه‌گرا و شرایط جهانی‌شدن است.

مبانی نظری و مفهومی

مفهوم «دولت توسعه‌گرا» در ادبیات توسعه به دولتی اشاره دارد که نه صرفاً ناظر بر فرایندهای اقتصادی است و نه همچون رویکرد «دولت حداقل» از عرصه اقتصاد کناره می‌گیرد، بلکه با اتکا بر ظرفیت نهادی، انسجام بوروکراتیک و جهت‌گیری روشن توسعه‌ای، نقش فعالی در هدایت رشد و تحول ساختاری ایفا می‌کند (Cai, 2020; Leftwich, 2005). ریشه‌های تاریخی این مفهوم به تجربه‌های اولیه دولت‌های توسعه‌گرا در اروپا، به‌ویژه هلند قرن شانزدهم و سپس بریتانیا، آلمان و ژاپن بازمی‌گردد؛ اما تجربه ژاپن در قرن نوزدهم و سپس موفقیت کشورهای شرق آسیا پس از جنگ جهانی دوم بود که این الگو را برجسته ساخت (Lee, 2023; Park, 2019). توجه نظری گسترده به این مفهوم از دهه ۱۹۹۰ شدت گرفت؛ یعنی زمانی که پس از غلبه رویکردهای کینزی و سپس موج نولیبرالی دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰، ضرورت بازاندیشی در رابطه دولت و بازار مطرح شد (Bigsten, 2023; Hayashi, 2020). در این رویکرد، دولت نه به‌عنوان مانع توسعه، بلکه به‌عنوان «سکان‌دار توسعه» و هماهنگ‌کننده فعال میان نیروهای بازار و الزامات اجتماعی و صنعتی در نظر گرفته می‌شود (Haggard & Kang, 2020; Sachs, 2018). بر این اساس، مبانی نظری دولت توسعه‌گرا بر این فرض استوار است که توسعه اقتصادی به‌طور خودکار از سازوکار بازار حاصل نمی‌شود، بلکه نیازمند دولت توانمند، برنامه‌ریز و برخوردار از مشروعیت و ظرفیت اجرایی است (Bigsten, 2023; Saei & Seifi, 2022).

در دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ سه گرایش عمده در استراتژی توسعه مطرح شد: «دولت حداقل»، «دولت حامی بازار» و «دولت توسعه‌گرا» (Bigsten, 2023; Cai, 2020). رویکرد دولت حداقل بر کاهش مداخله دولت، آزادسازی قیمت‌ها و مقررات‌زدایی تأکید داشت، اما ناکامی آن در بسیاری از کشورهای در حال توسعه باعث شکل‌گیری رویکرد دولت حامی بازار شد. در مقابل، نظریه دولت توسعه‌گرا فراتر از این دو رفته و بر بازسازی درونی دولت، شایسته‌سالاری، انسجام بوروکراتیک و ظرفیت اجرایی بالا تأکید می‌کند (Hazrati Soumeh & Ghasemali, 2016; Leftwich, 2006).

در چارچوب نظریه دولت توسعه‌گرا، برنامه‌ریزی اقتصادی نیز جایگاهی محوری دارد و به‌عنوان ابزار اصلی عبور از موانع توسعه شناخته می‌شود (Ghaderi et al., 2020; Zonooz, 2023). با این حال، اثربخشی برنامه‌ریزی مستلزم اجماع نخبگان سیاسی، اقتدار نهاد برنامه‌ریزی، بهره‌گیری از ظرفیت‌های تخصصی و تمرکز راهبردی بر بخش‌های تولیدی است (George & Bennett, 2022; Pirani et al., 2020). در این چارچوب، دولت توسعه‌گرا علاوه بر ایجاد زیرساخت‌ها، در تقویت سرمایه انسانی، حمایت از صنایع مادر و شکل‌دهی به بخش‌های پیشران اقتصاد نیز نقش ایفا می‌کند (Chun, 2020; Ulucak, 2018).

بخش مهمی از ادبیات نظری دولت توسعه‌گرا در آثار آدریان لفت‌ویچ و پیتر ایوانز صورت‌بندی شده است. لفت‌ویچ دولت‌های توسعه‌گرا را دولت‌هایی می‌داند که از قدرت، استقلال نسبی و ظرفیت لازم برای تحقق اهداف توسعه برخوردارند و عناصر اصلی آن را نخبگان توسعه‌گرا، بوروکراسی اقتصادی کارآمد و توانایی مدیریت منافع اقتصادی غیردولتی می‌داند (Leftwich, 2005, 2006). در این دیدگاه، استقلال نسبی دولت به معنای توانایی آن در قرار گرفتن فراتر از منافع گروه‌های خاص و پیگیری منافع عمومی است.

پیتر ایوانز نیز با طرح مفهوم «خودمختاری تنیده‌شده» نشان می‌دهد که دولت توسعه‌گرا باید هم از انسجام درونی بوروکراسی و شایسته‌سالاری برخوردار باشد و هم در شبکه‌ای متراکم از روابط با جامعه و بخش خصوصی قرار گیرد. از نظر او، موفقیت توسعه در گروهی ترکیب «استقلال نهادی» و «درهم‌تنیدگی اجتماعی» است (Haggard & Kang, 2018; Liang, 2020). ایوانز همچنین چهار نقش برای دولت برمی‌شمارد: متولی، آفریننده، قابله و باغبان که هر یک بیانگر شیوه‌های مختلف مداخله دولت در فرایند توسعه اقتصادی است. در مجموع، مبانی نظری دولت توسعه‌گرا نشان می‌دهد که توسعه اقتصادی پایدار حاصل حضور دولت حداقلی نیست، بلکه نیازمند دولتی توانمند، سازمان‌یافته، دارای بوروکراسی کارآمد، نخبگان متعهد و ارتباط فعال با جامعه و بازار است (Khajepour, 2020; Samimi & Jenatabadi, 2024). چنین دولتی می‌تواند میان هدایت و انعطاف، میان برنامه‌ریزی و مشارکت، و میان استقلال و تعامل تعادل برقرار کرده و زمینه رشد و تحول اقتصادی را فراهم سازد (Dal, 2019; Haghpourast & Valipour Atigh, 2023).

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت، کیفی و به لحاظ روش‌شناختی با استفاده از رویکرد جامعه‌شناسی تاریخی - تطبیقی و روش سیاست مقایسه‌ای انجام شده است. چارچوب تحلیلی این رساله بر مبنای مدل دولت توسعه‌گرای «آدریان لفت‌ویچ» استوار است که پنج شاخص کلیدی شامل ائتلاف نخبگان توسعه‌گرا، بوروکراسی اقتصادی کارآمد، استقلال نسبی دولت، وضعیت جامعه مدنی و جایگاه طبقات اجتماعی را در متن فرایند جهانی‌شدن مورد مذاقه قرار می‌دهد. واحد تحلیل و جامعه آماری پژوهش، به‌صورت هدفمند و نظری، دو کشور ایران و کره جنوبی انتخاب شده‌اند؛ این انتخاب بر مبنای شباهت‌های ساختاری اولیه در دهه ۱۹۶۰ و تفاوت معنادار در نتایج توسعه‌ای انجام گرفته است. ابزار گردآوری داده‌ها، مطالعات کتابخانه‌ای - اسنادی است که طی آن از منابع متنوعی شامل اسناد تاریخی، گزارش‌های رسمی و آمارهای معتبر سازمان‌های بین‌المللی و ملی استفاده شده است. در بخش تحلیل داده‌ها، از تکنیک ردیابی فرایند و تحلیل‌های درون‌موردی و بین‌موردی بهره گرفته شده است تا پیوندهای علی میان سیاست‌های دولت، تحولات نهادی و نتایج توسعه اقتصادی شناسایی شود. اعتبار، روایی تحقیق، از

طریق راهبرد مثلث‌سازی داده‌ها، استفاده از منابع متعدد، و انطباق دقیق با چارچوب نظری تأمین شده و قابلیت اعتماد، پایایی، آن نیز با شفافیت در فرایند گردآوری، مستندسازی دقیق و تحلیل نظام‌مند شواهد برای امکان بازبینی توسط سایر پژوهشگران تضمین گردیده است.

یافته‌های تحقیق

مقایسه توسعه اقتصادی ایران و کره در دوره ۱۹۶۰-۲۰۱۳

در این قسمت، به کمک شاخص‌های سه‌گانه رشد اقتصادی، تحول ساختاری و تجارت خارجی، تصویری اجمالی از عملکرد اقتصاد و صنعت دو کشور ارائه شده است.

الف) تفاوت در رشد اقتصادی و صنعت

در دوره ۱۹۶۰-۲۰۱۳ رشد اقتصادی کره و ایران به ترتیب ۶.۹ و ۴.۸ درصد بوده است. به دلیل عملکرد بهتر کره در زمینه رشد اقتصادی و رشد کمتر جمعیت آن کشور نسبت به ایران، شکاف تولید ناخالص داخلی دو کشور بسیار درخور توجه شده است. درحالی‌که در سال ۱۹۶۰ تولید ناخالص داخلی ایران معادل ۶۶.۶ درصد کره بود، این رقم در سال ۲۰۱۳ به ۱۳.۷ درصد تقلیل یافته است. عملکرد اقتصاد ایران در دوره قبل از انقلاب، ۱۹۶۰-۱۹۷۶، بهتر از کره بود؛ اما بعد از انقلاب و جنگ ایران و عراق، ۱۹۷۷-۱۹۸۷، اقتصاد ایران عقب‌گرد عمده‌ای را تجربه کرد. به‌رغم آنکه در دوره ۱۹۸۸-۲۰۱۳ میانگین رشد اقتصادی کره به دلیل بحران‌های مالی ۱۹۹۷ و ۲۰۰۸ و همچنین کاهش شکاف فناوری میان کره و کشورهای پیشرو صنعتی، کاهش یافت، معذک در این دوره رشد اقتصادی ایران کمتر از کره بوده است.

جدول ۱

نرخ رشد سالانه GDP و صنعت ساخت در ایران و کره، ۱۹۶۰-۲۰۱۳

شاخص	کشور	۱۹۶۰-۱۹۷۶	۱۹۷۷-۱۹۸۷	۱۹۸۸-۲۰۱۳	۱۹۶۰-۲۰۱۳
GDP	ایران	۹.۲	-۲.۲	۴.۹	۴.۸
GDP	کره	۸.۳	۷.۸	۵.۴	۶.۹
صنعت ساخت	ایران	۱۳.۳	۲	۸.۴	۸.۷
صنعت ساخت	کره	۱۸	۱۲.۵	۷.۳	۷.۳

منبع: بانک مرکزی ایران، حساب‌های ملی، به نقل از هادی‌زنوز (Zonooz, 2023).

ب) تحولات ساختار در اقتصاد و بخش صنعت

به موازات رشد سریع اقتصادی کره، در ساختار اقتصادی آن تحول اساسی به وجود آمد. بدین معنی که رشد اقتصادی معجزه‌آسای کره، آن کشور را از یک اقتصاد مبتنی بر کشاورزی به یک اقتصاد صنعتی جدید تبدیل کرد. رشد سریع بخش صنعت و سرمایه سرانه اجتماعی آن کشور، شبکه راه‌ها، ارتباطات، برق، آب و خدمات بهداشتی و آموزشی، هم به تحول ساختاری عمده اقتصاد کره انجامید و هم موجبات تسریع رشد اقتصادی آن را فراهم کرد. گسترش صنعتی کره بسیار درخور توجه بود (جدول ۲). سهم بخش کشاورزی که قبل از جنگ جهانی دوم محور اصلی اقتصاد کره بود، در درازمدت کاهش یافت.

جدول ۲

ترکیب GDP در ایران و کره، ۱۹۶۰-۲۰۱۰، درصد

بخش‌ها	ایران ۱۹۶۰	ایران ۱۹۸۶	ایران ۲۰۱۰	کره ۱۹۶۰	کره ۱۹۸۶	کره ۲۰۱۰
کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری	۱۷.۳	۷	۱۲.۹	۳۶.۸	۲۴.۲	۲.۶
استخراج نفت و گاز و معدن	۳۴.۰	۳۰.۷	۹.۶	۲.۱	۱.۵	۰.۲
صنعت ساخت	۴.۲	۶.۸	۲۰.۱	۱۳.۸	۲۳.۹	۳۰.۳
برق، آب و گاز	۰.۱	۰.۳	۱.۲	۲.۶	۱.۴	۲
ساختمان	۲.۷	۵.۷	۵.۱	۱.۵	۵.۳	۶.۳
خدمات	۴۱.۷	۴۹.۵	۵۱.۲	۴۳.۲	۴۳.۷	۵۸.۵
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

منبع: بانک مرکزی ایران، حساب‌های ملی، به نقل از هادی‌زنوز (Zonooz, 2023).

هرچند در این مدت، اقتصاد ایران تحول ساختاری مشابهی را تجربه کرده است، اما میان دو کشور تفاوت‌های بارزی وجود دارد: اول آنکه در سال ۲۰۱۰، سهم بخش اولیه، کشاورزی و معدن، ایران در GDP در حدود ۲۲.۵ درصد بود؛ درحالی‌که سهم این بخش در کره بسیار کمتر بود. دوم آنکه سهم صنعت ساخت در اقتصاد ایران بسیار کمتر از کره بود (جدول ۲).

بخش‌هایی از صنعت کره که سریع‌تر رشد کردند، عبارت بودند از صنایع شیمیایی، فلزی، ماشین‌آلات و نساجی. در کره، بخش صنعت در طی زمان بیش از گذشته سرمایه‌بر و مبتنی بر فناوری شده است. صنعتی‌شدن پویای کره که بعد از جنگ کره با صنایع سبک شروع شده بود، به سرعت به سمت صنایع سنگین و شیمیایی و بعد از آن به سمت صنایع با فناوری پیشرفته هدایت شد. اکنون صنایع تولید ماشین‌آلات برقی، وسایل الکترونیکی منزل، صنایع شیمیایی، خودروسازی و کشتی‌سازی و محصولات با فناوری بالا در ساختار صنعتی کره اهمیت دارد و همه آنها نیازمند مهارت‌های بالا و فناوری‌های پیشرفته‌اند.

جدول ۳

ترکیب ارزش افزوده صنعت در ایران و کره، ۱۹۶۰-۲۰۱۰، درصد

بخش‌ها	ایران ۱۹۶۰	ایران ۱۹۸۶	ایران ۲۰۱۰	کره ۱۹۶۰	کره ۱۹۸۶	کره ۲۰۱۰
غذایی و آشامیدنی‌ها	۲۰.۷	۱۲.۲	۸	۱۷.۸	۱۰.۷	۶.۱
منسوجات و پوشاک	۳۳.۵	۲۰	۳.۱	۲۲.۶	۱۳.۸	۴
شیمیایی	۱۱.۳	۸	۱۷.۸	۴	۹.۲	۸.۷
ماشین‌آلات و تجهیزات حمل‌ونقل	۱۹.۳	۱۵.۴	۲۰.۲	۱۴.۲	۳۰.۲	۴۶.۶
سایر صنایع	۱۵.۲	۴۴.۵	۵۰.۹	۴۱.۴	۳۶.۱	۳۴.۶
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

منبع: بانک مرکزی ایران، حساب‌های ملی، به نقل از هادی‌زنوز (Zonooz, 2023).

بخش صنعت ایران نیز در دوره مورد نظر تحول ساختاری را تجربه کرد: اول آنکه، در ایران نیز همانند کره، اهمیت نسبی صنایع غذایی، منسوجات و پوشاک کاهش یافت. دوم آنکه، در ایران نیز مانند کره، بر اهمیت نسبی صنایع شیمیایی، ماشین‌آلات و تجهیزات حمل‌ونقل افزوده شد؛ ولی این افزایش کمتر از کره بود. سوم آنکه، توسعه صنایع با فناوری بالا در ایران دیرتر آغاز شد و اکنون در مراحل نوزادی است.

ج) تفاوت در عملکرد تجارت خارجی

در دوره ۱۹۶۰-۲۰۱۳ ایران برای کسب ارزهای جهان‌روا، متکی به صادرات نفت بود. اتخاذ سیاست جایگزینی واردات نیز موجب تبعیض علیه صادرات غیرنفتی آن بود. در سال‌های ۱۹۶۰ و ۲۰۱۳، سهم صادرات نفت و گاز در صادرات کالایی ایران به ترتیب ۹۳.۲ و ۸۱.۶ درصد بود. در سال‌های اول توسعه ایران، کسری موازنه بازرگانی از محل کمک‌های خارجی و استقراض بین‌المللی تأمین می‌شد. اما بعد از انقلاب، دسترسی دولت به بازارهای مالی بین‌المللی به میزان درخور توجهی کاهش یافت و شوک‌های منفی نفتی آثار منفی مهمی بر اقتصاد داخلی بر جای گذاشت.

کره برای بازسازی اقتصاد خود بعد از جنگ داخلی، ۱۹۵۴-۱۹۶۰، به‌طور عمده متکی به کمک‌های آمریکا بود. اما در دوره صنعتی‌شدن سریع، رهبران آن کشور دریافتند که برای دستیابی به ارزهای جهان‌روا، باید به توسعه صادرات صنعتی بپردازند. به همین دلیل صنعتی‌شدن سریع در کره به موازات رشد سریع صادرات صنعتی آن کشور صورت گرفت. در کره، برای مدتی بیش از ۳۰ سال کسری موازنه بازرگانی از طریق استقراض خارجی تأمین می‌شد. تحول مقدار و ترکیب صادرات محصولات صنعتی دو کشور گویای آن است که صنایع کره از رقابت‌پذیری بالایی برخوردارند؛ اما صنایع ایران در نفوذ به بازارهای جهانی و تغییر موقعیت کشور در تقسیم کار جهانی ناکام بوده‌اند (جدول ۴ و ۵).

جدول ۴

عملکرد تجارت خارجی ایران و کره، ۱۹۶۰-۲۰۱۳، میلیون دلار

شاخص	ایران ۱۹۶۰	ایران ۱۹۸۶	ایران ۲۰۱۳	کره ۱۹۶۰	کره ۱۹۸۶	کره ۲۰۱۳
واردات	۶۵۰	۱۴۰۷۰	۷۷۸۰۵	۳۴۴	۱۰۸۱۱	۵۲۴۴۱۳
صادرات	۶۳۶	۹۲۱۶	۱۴۴۸۷۴	۳۲	۱۰۰۴۸	۵۵۵۲۱۴
موازنه تجارت خارجی	-۱۴	-۴۸۵۴	۶۷۰۶۹	-۳۱۲	-۷۶۳	۳۰۸۰۱

منبع: بانک مرکزی ایران، حساب‌های ملی، به نقل از هادی‌زنوز (Zonooz, 2023).

جدول ۵

ارزش صادرات غیرنفتی ایران در سال‌های منتخب

گروه کالا	۱۹۶۰ مبلغ	۱۹۶۰ سهم (درصد)	۱۹۷۶ مبلغ	۱۹۷۶ سهم (درصد)	۲۰۰۸ مبلغ	۲۰۰۸ سهم (درصد)
محصولات کشاورزی و سنتی	۱۹۳.۲	۸۹.۱	۴۴۳	۷۰.۹	۵۱۸۱	۲۹
مواد معدنی	۷.۴	۳.۴	۴۶.۶	۷.۵	۱۰۳۵	۵.۸
محصولات صنعتی	۱۶.۳	۷.۵	۱۳۵.۶	۲۱.۷	۱۱۶۷۶	۶۵.۲
آهن و فولاد	۰	۰	۰	۰	۱۵۲۲	۸.۵
محصولات شیمیایی آلی	۰	۰	۱۷.۷	۲.۸	۳۷۷۰	۲۱.۱
آلومینیوم، مس و روی	۰	۰	۰	۰	۱۲۶۹	۷.۱
محصولات و مواد پلاستیکی	۰	۰	۰	۰	۳۳۸۰	۱۸.۹
محصولات کانی غیرفلزی	۲.۳	۱.۱	۲.۲	۰.۴	۱۴۲۶	۸
منسوجات و پوشاک	۴.۳	۲	۲۴.۳	۳.۹	۱۶۵	۰.۹
خودرو و قطعات یدکی آن	۰	۰	۱۳.۱	۲.۱	۳۷۰	۲.۱
محصولات شیمیایی غیرآلی	۰	۰	۰	۰	۸۰۴	۴.۵

فرش ماشینی و سایر کفپوش‌ها	۰	۰	۰	۰	۳۳۸	۱.۹
زیورآلات و جواهرات	۰	۰	۰	۰	۷۰۸	۴
صابون و سایر شوینده‌ها	۴.۲	۱.۹	۱۶.۱	۲.۶	۱۶۷	۰.۹
کفش	۲.۹	۱.۳	۸.۱	۱.۳	۱۵۰	۰.۸
شیرینی‌جات	۰	۰	۱۱.۳	۱.۸	۰	۰
سایر محصولات صنعتی	۰	۰	۰	۰	۵۰۳۶	۲۸.۱
کالاهای طبقه‌بندی‌نشده	۲.۶	۱.۲	۴۲.۸	۶.۸	۱۳	۰.۱
جمع صادرات غیرنفتی	۲۱۶.۹	۱۰۰	۶۲۵.۲	۱۰۰	۱۷۸۹۳	۱۰۰

منبع: بانک مرکزی ایران، گزارش سالانه و ترازنامه، سال‌های منتخب.

جدول ۶

سهم ده قلم کالای عمده در صادرات کره، درصد

شاخص	ایران	کره
رتبه در سال ۲۰۱۲	۹۴	۲۹
KI	۴.۹۷	۸.۶۵
نوآوری	۵.۰۲	۸.۸
آموزش	۴.۶۱	۹.۰۹
ICT	۵.۲۸	۸.۰۵
رژیم انگیزش‌های مالی	۰.۷۳	۵.۹۳
KEI	۳.۹۱	۷.۹۷

Source: Institute for International Trade, <http://www.kita.net>

توسعه اقتصادی و تجربه صنعتی قبل از دهه ۱۹۶۰

تحول بنیادین اقتصاد کره پیش از جنگ جهانی دوم و در دوران استعمار ژاپن، ۱۹۱۰-۱۹۴۵، آغاز شد. در این دوره تولید ناخالص داخلی کره حدود سه برابر و جمعیت آن دو برابر شد و GDP سرانه نیز حدود ۵۲ درصد افزایش یافت. نرخ رشد سالانه تولید ناخالص داخلی و تولید سرانه به ترتیب حدود ۳ و ۱.۲ درصد بود که هرچند بسیار بالا نبود، اما نسبت به دوره‌های پیشین اقتصاد کره و بسیاری از کشورهای عقب‌مانده آن زمان وضعیت بهتری محسوب می‌شد.

در این دوره ساختار اقتصاد کره به تدریج از اقتصاد کشاورزی به اقتصادی نیمه‌صنعتی تغییر یافت. ارزش افزوده بخش صنعت با متوسط رشد سالانه حدود ۱۰ درصد افزایش یافت و تجارت خارجی نیز گسترش پیدا کرد؛ به گونه‌ای که در اواخر دهه ۱۹۳۰ حدود ۴۰ درصد صادرات کره را محصولات صنعتی تشکیل می‌داد. استعمار ژاپن علاوه بر توسعه صنعتی، نوعی میراث نهادی و انسانی برای کره به جا گذاشت. پس از جنگ جهانی دوم، اقتصاد کره با دو مشکل اساسی روبه‌رو شد: نخست فروپاشی اقتصادی ژاپن که بازار صادراتی و منابع سرمایه و فناوری کره را از بین برد، و دوم تقسیم کشور به دو بخش شمالی و جنوبی که ساختار صنعتی متفاوتی داشتند. بخش اعظم صنایع سنگین و شیمیایی در شمال قرار داشت و کره جنوبی از نظر صنعتی ضعیف‌تر بود. جنگ کره نیز خسارات گسترده‌ای به زیرساخت‌ها و صنایع وارد کرد و تولید صنعتی به شدت کاهش یافت. در سال ۱۹۵۳ تولید سرانه بسیار پایین بود و اقتصاد کشور تا حد زیادی به کمک‌های خارجی وابسته شد. با این حال، از اواخر دهه ۱۹۵۰ روند بازسازی آغاز شد و تا حدود سال ۱۹۶۰ سطح تولید صنعتی به وضعیت پیش از جنگ بازگشت.

در ایران نیز تلاش‌هایی برای صنعتی‌شدن از اواخر قرن نوزدهم آغاز شد، اما بسیاری از صنایع اولیه به دلیل رقابت کالاهای خارجی و ضعف زیرساخت‌ها با شکست مواجه شدند. در فاصله سال‌های ۱۹۰۰ تا ۱۹۲۵ تنها چند کارخانه کوچک ایجاد شد. در دوره ۱۹۲۶ تا ۱۹۴۷

روند صنعتی‌شدن سرعت گرفت و صنایع قند، نساجی، کبریت و سیمان شکل گرفتند که بسیاری از آنها دولتی بودند. در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم، بی‌ثباتی سیاسی، ملی‌شدن صنعت نفت و تحریم‌ها موجب رکود صنعتی شد. با این حال، در فاصله سال‌های ۱۹۵۳ تا ۱۹۶۱ بخش صنعت ایران رشد قابل توجهی داشت. با وجود این، در آغاز دهه ۱۹۶۰ اقتصاد کره به دلیل تجربه صنعتی پیشین در موقعیت مناسب‌تری برای رشد سریع صنعتی قرار داشت.

چارچوب‌های سیاسی و نهادی: مشابهت‌ها و تفاوت‌ها

دولت‌ها از طریق ایجاد نهادها، برنامه‌ریزی، سرمایه‌گذاری و سیاست‌گذاری در اقتصاد بازار مداخله می‌کنند و ظرفیت نهادی آنها نقش مهمی در موفقیت این مداخلات دارد. اجرای سیاست صنعتی مؤثر نیازمند دولتی توسعه‌گرا، مستقل از بخش خصوصی، مبتنی بر شایسته‌سالاری و در عین حال همکار با بخش خصوصی است. مقایسه ایران و کره نشان می‌دهد که تفاوت در ساختار سیاسی و نهادی این دو کشور تأثیر زیادی بر روند توسعه صنعتی آنها داشته است.

الف) ماهیت رژیم‌های سیاسی ایران و کره

در کره جنوبی پس از کودتای ۱۹۶۱ نظامی اقتدارگرا و متمرکز شکل گرفت که رشد اقتصادی سریع را هدف اصلی خود قرار داد. دولت نظامی با استفاده از یک بوروکراسی کارآمد، برنامه‌ریزی اقتصادی مؤثری انجام داد و توسعه اقتصادی را عامل مشروعیت سیاسی خود دانست. حتی پس از گذار به نظام دموکراتیک در سال ۱۹۸۷ نیز توسعه اقتصادی همچنان اولویت اصلی دولت باقی ماند.

در ایران نیز پس از کودتای ۱۹۵۳ دولت اقتدارگرای متمرکزی شکل گرفت که مدرنیزاسیون و صنعتی‌شدن سریع را دنبال می‌کرد و روابط نزدیکی با غرب داشت. اما پس از انقلاب اسلامی ۱۹۷۹ سیاست‌ها تغییر کرد؛ بسیاری از شرکت‌های خصوصی بزرگ مصادره شدند و اقتصاد دولتی گسترش یافت. در دهه نخست انقلاب، به دلیل جنگ ایران و عراق و رویکردهای ایدئولوژیک، سیاست‌های اقتصادی دچار تغییرات گسترده شد و تنها پس از پایان جنگ اصلاحات اقتصادی تا حدی آغاز شد.

از نظر شایسته‌سالاری نیز تفاوت‌هایی وجود داشت. در کره جنوبی بوروکراسی دولت مبتنی بر معیارهای سختگیرانه استخدام و ارتقا بود و تکنوکرات‌های متخصص نقش مهمی در سیاست‌گذاری داشتند. در ایران، هرچند پیش از انقلاب تا حدی به شایسته‌سالاری توجه می‌شد، اما پس از انقلاب به دلیل تغییرات اداری و سیاسی، کیفیت نیروی انسانی در بوروکراسی کاهش یافت و در برخی دوره‌ها فساد اداری افزایش پیدا کرد.

ب) سازمان برنامه و بودجه

برنامه‌ریزی اقتصادی در هر دو کشور نقش مهمی در توسعه صنعتی داشت. در کره، نهادهای برنامه‌ریزی از دهه ۱۹۵۰ ایجاد شدند و در سال ۱۹۶۱ «هیئت برنامه‌ریزی اقتصادی» تشکیل شد که مسئول برنامه‌ریزی، مدیریت اقتصادی و بودجه‌ریزی بود. این نهاد اختیارات گسترده‌ای در هدایت سرمایه‌گذاری، تأمین مالی و جذب سرمایه خارجی داشت و ارتباط نزدیکی با بخش خصوصی برقرار می‌کرد. دولت کره برنامه‌های پنج‌ساله توسعه را اجرا کرد که اغلب نتایج آنها فراتر از اهداف تعیین شده بود.

در ایران، سازمان برنامه در سال ۱۹۴۸ تأسیس شد و اجرای برنامه‌های عمرانی و پروژه‌های سرمایه‌گذاری دولتی را بر عهده گرفت. این سازمان بعدها به سازمان برنامه و بودجه تبدیل شد. اگرچه در توسعه زیرساخت‌ها نقش مهمی داشت، اما برخلاف کره ارتباط مؤثری با بخش خصوصی برقرار نکرد و هماهنگی لازم میان سیاست‌های پولی، مالی و تجاری ایجاد نشد. پس از انقلاب نیز برنامه‌ریزی اقتصادی برای حدود ده سال متوقف شد و سپس با اجرای برنامه‌های توسعه دوباره آغاز شد.

ج) نقش بانک‌ها در تأمین مالی صنایع

در مراحل اولیه توسعه اقتصادی، نظام بانکی در هر دو کشور نقش مهمی در تأمین مالی صنایع ایفا کرد. در کره، بانک‌های توسعه‌ای دولتی مانند بانک توسعه کره، بانک صنایع متوسط و بانک صادرات و واردات منابع مالی صنایع را تأمین می‌کردند. دولت بخش بزرگی از اعتبارات بانکی را به صنایع اولویت‌دار اختصاص می‌داد و وام‌ها معمولاً با نرخ بهره پایین و دوره بازپرداخت طولانی پرداخت می‌شد. این نظام اعتباری به شکل گزینشی عمل می‌کرد و منابع به صنایعی اختصاص می‌یافت که برای توسعه صنعتی کشور اهمیت داشتند. در ایران نیز بانک‌هایی مانند بانک اعتبارات صنعتی و بانک توسعه صنعتی و معدنی برای حمایت از صنایع ایجاد شدند و سهم مهمی در تأمین سرمایه‌گذاری صنعتی داشتند. اما پس از انقلاب، نقش این بانک‌ها در اعطای وام‌های بلندمدت به بخش خصوصی کاهش یافت. علاوه بر این، ریسک بالای سرمایه‌گذاری صنعتی و سیاست‌های اعتباری موجب شد بانک‌ها تمایل کمتری به تأمین مالی پروژه‌های صنعتی داشته باشند.

سیاست تجاری و سرمایه‌گذاری خارجی در ایران و کره

سیاست‌های تجاری و سرمایه‌گذاری خارجی ارتباط نزدیکی با سیاست صنعتی دارند، زیرا دسترسی به بازارهای خارجی، انتقال فناوری و بهره‌گیری از صرفه‌های مقیاس را تسهیل می‌کنند.

الف) سیاست‌های جایگزینی واردات و تشویق صادرات در ایران و کره

کره و ایران رویکردهای متفاوتی در سیاست تجاری داشتند. کره به دلیل کمبود منابع طبیعی از اوایل دهه ۱۹۶۰ راهبرد توسعه صادرات را در پیش گرفت. دولت با اصلاح نرخ ارز، ارائه مشوق‌های مالیاتی و اعتباری به صادرکنندگان و تسهیل واردات نهاده‌های تولید، صادرات صنعتی را گسترش داد. در عین حال، برخی صنایع داخلی نیز در برابر واردات حمایت می‌شدند. این سیاست موجب افزایش رقابت‌پذیری صنایع و حضور فعال آنها در بازارهای جهانی شد.

در مقابل، ایران به دلیل دسترسی آسان به درآمدهای نفتی، برای مدت طولانی سیاست جایگزینی واردات را دنبال کرد و توجه کمتری به توسعه صادرات غیرنفتی داشت. نرخ ارز اغلب پایین نگه داشته می‌شد و نوسانات شدید ارزی نیز مانع توسعه صادرات می‌شد. در نتیجه، بسیاری از صنایع داخلی به حمایت‌های دولتی وابسته شدند و رقابت‌پذیری آنها در بازارهای جهانی محدود باقی ماند.

ب) سیاست‌های جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران و کره

سیاست کره در قبال سرمایه‌گذاری خارجی نسبتاً محدودکننده بود. دولت کره برای جلوگیری از وابستگی صنعتی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را به‌دقت کنترل می‌کرد و بیشتر به استقراض خارجی برای تأمین سرمایه مورد نیاز اتکا داشت. در بسیاری از موارد، سرمایه‌گذاری خارجی تنها با مشارکت شرکت‌های کره‌ای و تحت نظارت دولت مجاز بود. این سیاست به انتقال فناوری و تقویت توان صنعتی داخلی کمک کرد.

در مقابل، ایران پیش از انقلاب سیاست بازتری نسبت به سرمایه‌گذاری خارجی داشت و در دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ سرمایه‌گذاری خارجی قابل توجهی وارد کشور شد، به‌ویژه در صنایع نفت و برخی صنایع مونتاژی. پس از انقلاب، رویکرد دولت نسبت به سرمایه‌گذاری خارجی در ابتدا منفی بود، اما پس از پایان جنگ ایران و عراق، تلاش‌هایی برای جذب سرمایه خارجی انجام شد. با این حال، تنش‌های سیاسی، بی‌ثباتی اقتصادی و ضعف محیط کسب‌وکار مانع جذب گسترده سرمایه‌گذاری خارجی شد.

سیاست‌های صنعتی در ایران و کره

در کره جنوبی بسیاری از صنایع مهم در مراحل مختلف توسعه به‌عنوان صنایع اولویت‌دار انتخاب شدند و تحت حمایت و هدایت دولت قرار گرفتند. دولت از طریق اعطای اعتبارات بانکی، یارانه‌ها، معافیت‌های مالیاتی، تخصیص ارز و حمایت‌های تعرفه‌ای از این صنایع حمایت می‌کرد. در مقابل، بنگاه‌ها نیز موظف بودند اهداف تعیین‌شده دولت را اجرا کنند و عملکرد خود را گزارش دهند.

در برنامه‌های توسعه کره ابتدا صنایع پایه، مانند سیمان، کود شیمیایی و پالایش نفت، مورد توجه قرار گرفتند. سپس صنایع شیمیایی، فولاد و ماشین‌آلات و در دهه‌های بعد صنایع سنگین و شیمیایی مانند کشتی‌سازی، الکترونیک و فلزات غیرآهنی توسعه یافتند. در دهه‌های بعد نیز صنایع پیشرفته مانند نیمه‌هادی‌ها، بیوتکنولوژی و فناوری‌های نوین در اولویت قرار گرفتند. در ایران نیز روندی مشابه از توسعه صنایع سبک به صنایع سنگین و سپس صنایع با فناوری بالاتر مشاهده می‌شود، اما نتایج آن به اندازه کره موفق نبوده است. عوامل متعددی در این تفاوت نقش داشته‌اند؛ از جمله رویکرد درون‌گرایانه در تجارت خارجی، مصادره صنایع و تغییرات ساختاری پس از انقلاب، جنگ ایران و عراق، محدودیت منابع مالی دولت برای سرمایه‌گذاری صنعتی، ضعف نظام بانکی در تأمین مالی صنایع و بی‌ثباتی سیاست‌های اقتصادی.

در برخی صنایع مانند پتروشیمی و فلزات اساسی، ایران به دلیل منابع طبیعی غنی سرمایه‌گذاری‌هایی انجام داد، اما بسیاری از پروژه‌های بزرگ صنعتی با تأخیر اجرا شدند و برخی نیز به دلیل انتخاب فناوری نامناسب با هزینه تولید بالا مواجه شدند. علاوه بر این، حمایت طولانی‌مدت از صنایع غیررقابتی مانند خودروسازی موجب کاهش انگیزه نوآوری و افزایش هزینه‌ها برای مصرف‌کنندگان شد. در دهه‌های اخیر تلاش‌هایی برای توسعه صنایع با فناوری پیشرفته مانند نانو تکنولوژی، بیوتکنولوژی و هوافضا انجام شده است، اما تجاری‌سازی این فناوری‌ها و ایجاد اقتصاد دانش‌بنیان با چالش‌هایی مواجه بوده است. در نتیجه، شکاف قابل توجهی میان ایران و کره جنوبی در شاخص‌های اقتصاد دانش‌بنیان و توانایی نوآوری صنعتی وجود دارد.

جدول ۷

شاخص‌های اقتصاد دانش در ایران و کره در سال ۲۰۱۲

شاخص	ایران	کره
رتبه در سال ۲۰۱۲	۹۴	۲۹
KI	۴.۹۷	۸.۶۵
نوآوری	۵.۰۲	۸.۸
آموزش	۴.۶۱	۹.۰۹
ICT	۵.۲۸	۸.۰۵
رژیم انگیزش‌های مالی	۰.۷۳	۵.۹۳
KEI	۳.۹۱	۷.۹۷

Source: www.worldbank.org/KAM

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های ارائه‌شده و تحلیل‌های تطبیقی، پژوهش حاضر نشان داد که تفاوت عملکرد اقتصادی و صنعتی ایران و کره جنوبی طی دوره ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۳ را می‌توان در چند سطح نهادی، سیاسی و اجتماعی توضیح داد. تجربه دو کشور بیانگر آن است که صرف تمرکز قدرت یا اقتدار دولت، بدون وجود انسجام نهادی، سرمایه اجتماعی قوی و هماهنگی میان دولت، جامعه و بخش خصوصی، برای توسعه اقتصادی پایدار کافی نیست. در ایران، جامعه مدنی با سابقه تاریخی طولانی، همواره با محدودیت‌های سیاسی، سرکوب و فقدان انسجام

ساختاری مواجه بوده و نتوانسته نقش تعیین‌کننده‌ای در فرایند توسعه اقتصادی ایفا کند. بخش خصوصی و نهادهای مستقل غالباً محدود به فضای کنترل‌شده دولتی بوده‌اند و اعتماد میان دولت و جامعه پایین بوده است، بنابراین ظرفیت ایران برای بهره‌برداری مؤثر از منابع، هدایت سیاست‌های صنعتی و ایجاد توسعه پایدار محدود مانده است. نخبگان توسعه‌خواه ایرانی، اگرچه ایده‌ها و برنامه‌های نظری و عملی برای توسعه صنعتی و اقتصادی ارائه کرده‌اند، اما به دلیل تغییرات مکرر سیاست‌ها، فشار گروه‌های ذی‌نفع و ضعف انسجام نهادی، نتوانستند نقش هدایتگری مشابه با تجربه کره جنوبی داشته باشند.

در مقابل، کره جنوبی نمونه‌ای شاخص از موفقیت دولت توسعه‌گراست که توانست با بهره‌گیری از بوروکراسی شایسته‌سالار، نخبگان توسعه‌خواه مصمم و شبکه‌های اجتماعی مبتنی بر اعتماد و همکاری، مسیر توسعه اقتصادی و صنعتی را به شکل سریع و پایدار طی کند. در این کشور، سرمایه اجتماعی نسبتاً بالا، اعتماد میان دولت و بخش خصوصی و هماهنگی میان نهادها، توانست اهداف برنامه‌های پنج‌ساله توسعه صنعتی را محقق کند و کره را از یک اقتصاد کشاورزی فقیر به یک اقتصاد صنعتی پیشرفته تبدیل نماید. تجربه کره نشان می‌دهد که نخبگان توسعه‌خواه در هماهنگی با دولت توسعه‌گرا و با اولویت‌بندی منافع ملی، می‌توانند بستر لازم برای رشد صادرات، صنعتی‌شدن، انتقال فناوری و توسعه انسانی را فراهم کنند.

شاخص‌های دولت توسعه‌گرا نیز در دو کشور تفاوت‌های اساسی داشته است. هر دو کشور در دوره‌های پیش از انقلاب و دهه‌های ابتدایی صنعتی‌شدن، تلاش‌هایی برای تمرکز قدرت و هدایت سیاست‌های صنعتی داشتند، اما کره توانست این شاخص‌ها را با انسجام نهادی، شایسته‌سالاری بوروکراتیک و بهره‌گیری از سرمایه اجتماعی تقویت کند، درحالی‌که ایران با محدودیت در انسجام نهادی، ضعف شایسته‌سالاری و ناتوانی در بهره‌برداری از سرمایه اجتماعی، نتوانست اهداف توسعه‌ای خود را محقق کند. از منظر نظریه‌های اف. ویج و آوانز، موفقیت دولت توسعه‌گرا مستلزم تلفیق قدرت متمرکز با توانایی هدایت منابع، انسجام نهادی و بهره‌برداری از سرمایه اجتماعی است؛ کره نمونه بارز تحقق این تلفیق است و ایران نمونه‌ای است که فقدان هماهنگی میان این عناصر، مسیر توسعه را محدود و ناپایدار ساخته است.

در زمینه جهانی‌شدن، کره جنوبی توانست با نگرش مثبت دولت و جامعه، بهره‌برداری مؤثر از فرصت‌های بین‌المللی و انتقال فناوری را عملی کند، درحالی‌که در ایران، نوسان مواضع دولت و مقاومت یا تردید بخش‌هایی از جامعه، همراه با محدودیت‌های نهادی و تحریم‌های بین‌المللی، مانع بهره‌گیری کامل از این فرصت‌ها شد. همچنین، تفاوت شاخص‌های توسعه انسانی و سرمایه انسانی میان دو کشور، شامل آموزش، مهارت نیروی کار و توسعه زیرساخت‌ها، عامل مهم دیگری در تفاوت مسیرهای توسعه اقتصادی بود؛ کره سرمایه‌گذاری گسترده‌ای در توسعه انسانی انجام داد، درحالی‌که ایران با نابرابری‌های منطقه‌ای و فقدان هماهنگی نهادی مواجه بود.

در جمع‌بندی، می‌توان نتیجه گرفت که موفقیت توسعه اقتصادی و صنعتی، علاوه بر منابع اولیه یا سیاست‌های متمرکز، متکی بر انسجام نهادی، وجود نخبگان توسعه‌خواه مصمم، بهره‌برداری از سرمایه اجتماعی و هماهنگی میان دولت و جامعه است. تجربه کره جنوبی نشان می‌دهد که دولت توسعه‌گرا با بهره‌گیری از نهادها، شبکه‌های اجتماعی و سرمایه انسانی می‌تواند رشد اقتصادی سریع، صنعتی‌شدن و رقابت‌پذیری جهانی را تحقق بخشد، درحالی‌که تجربه ایران نشان می‌دهد که فقدان این عناصر، حتی با اقتدار دولت و منابع مالی قابل توجه، مسیر توسعه را محدود و ناپایدار می‌سازد و موجب می‌شود اهداف توسعه اقتصادی به‌طور کامل محقق نشوند. این تحلیل تأکید می‌کند که توسعه پایدار تنها با تلفیق توان دولت توسعه‌گرا، نخبگان توسعه‌خواه و سرمایه اجتماعی جامعه ممکن است و تجربه تطبیقی ایران و کره جنوبی، نمونه‌ای روشن از اهمیت این ترکیب است.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازن اخلاقی

در انجام این پژوهش تمامی موازن و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

شفافیت داده‌ها

داده‌ها و مآخذ پژوهش حاضر در صورت درخواست از نویسنده مسئول و ضمن رعایت اصول کپی رایت ارسال خواهد شد.

حامی مالی

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

References

- Bigsten, A. (2023). *Globalization and Development: Rethinking Interventions and Governance*. Routledge.
- Cai, F. (2020). The Developmental State in the Globalizing World. *E-International Relations*, 1-18.
- Chun, S. H. (2020). *The Economic Development of South Korea: From Poverty to a Modern Industrial State*. Routledge.
- Dal, s. (2019). Culture and Economic Development: A Comparative Study of Iran and South Korea. *Middle East Studies*, 37(3), 27-46.
- George, A. L., & Bennett, A. (2022). *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. MIT Press.
- Ghaderi, R., Mohseni Tabrizi, A., & Pouriyani, M. (2020). A Comparative Study of Iran and South Korea's Development Programs over the Past Four Decades with Emphasis on Economic-Political Development. *Iranian Social Development*, 12(4), 89-107.
- Ghasemali, M. (2015). *A Comparative-Historical Study of Economic Development in Iran and South Korea from the Time of Integration into the World System to the Present* Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Faculty of Social Sciences].
- Haggard, S., & Kang, M. K. (2018). The Politics of Growth in South Korea: Miracle, Crisis, and the New Market Economy. In *The Oxford Handbook of the Politics of Development*.
- Haghparsat, S., & Valipour Atigh, T. (2023). A Comparative Study of the Development Process in Developmental and Rentier States: South Korea and Iran. *Journal of Islamic Economics and Banking*, 12(44), 319-335.
- Hayashi, S. (2020). The Developmental State in the Era of Globalization: Beyond the Northeast Asian Model of Political Economy. *The Pacific Review*, 23(1), 45-69.
- Hazrati Soumeh, Z., & Ghasemali, M. (2016). A Comparative Study of Cultural Elements Affecting Economic-Social Development in Iran and South Korea. *Intercultural Studies*, 11(29), 41-80.
- Kang, N. H. (2025). The Vacillation of Culture in Neoliberal South Korea. In *Neoliberalization of South Korea: Economic Restructuring, Social Precarity, and Post-Developmental Democracy* (pp. 213-248).
- Karadaş, S. (2018). The Miracle on the Han River: South Korean Economic Development. *Istanbul Journal of Economics*, 68(1), 93.
- Katouzian, M. A. (2024). *The Political Economy of Iran: From the Constitutional Revolution to the End of the Pahlavi Dynasty*. Markaz Publishing.
- Khajehpour, B. (2020). *Anatomy of the Iranian Economy*.
- Lee, J. (2023). *The Tortuous Path of South Korean Economic Development*. Cambridge University Press.
- Leftwich, A. (2005). *Politics and Development in the Third World*. Abrar Moaser.

- Leftwich, A. (2006). *Developmental States*. Marandiz and Neynegar.
- Liang, M. Y. (2020). Confucianism and the East Asian Miracle. *American Economic Journal: Macroeconomics*, 2(3), 206-234.
- Nesari, A. (2020). *A Comparative Study of the Role of Foreign Policy in Promoting Economic Development in Iran and South Korea, 1979–2018* Yazd University, Department of Law and Political Science].
- Park, J. D. (2019). The Essence of the Korean Model of Development. In *Re-Inventing Africa's Development* (pp. 207-241).
- Pirani, S., Sadeghi, S. S., & Akhavan Kazemi, M. (2020). A Comparative Study of Developmentalism in the Reconstruction Government and Its Comparison with South Korea's Development Process. *Iranian Political Sociology*, 3(12), 1658-1675.
- Quiero, F. (2021). South Korea's Lift-Off to Development: The Role of Human Capital and Productivity in Economic Growth, 1960–1979. *Online Journal Mundo Asia Pacifico*, 10(19).
- Roche, A. (2018). Development Is Important to a Region's Economy: Top 6 Reasons. *Orlando Economic Partnership*.
- Sachs, J. D. (2020). Globalization and Patterns of Economic Development. *Weltwirtschaftliches Archiv*, 136(4), 579-600.
- Sadeghi, Z., & Beheshti, M. (2023). Factors Affecting Development in South Korea. *Development Strategy Quarterly*, 73(1), 167-191.
- Saei, A., & Seifi, A. (2022). The Developmental State and Poverty. *Iranian Political Sociology Quarterly*, 5(9), 2-32.
- Samimi, P., & Jenatabadi, H. S. (2024). Globalization and Economic Growth: Empirical Evidence on the Role of Complementarities. *PLoS One*, 9(4), 1-7.
- Shirkhani, M. A., & Vaseizadeh, N. S. (2011). Social Capital and Economic Development: A Comparative Study of Iran and South Korea. *Politics Quarterly*, 41(2), 213-232.
- Shourchi, H. (2021). *A Comparison of the Developmental Approaches of Governments in the Islamic Republic of Iran, 1997–2013* Allameh Tabataba'i University, Faculty of Law and Political Science].
- Tae Yoo, H. (2013). *A Comparative Study of the Role of the State and Civil Society in the Economic-Social Development of South Korea and Iran from 1961 to 1979* University of Isfahan, Department of Political Science].
- Ulucak, R. (2018). The Effect of Globalization on Economic Growth: Evidence from Emerging Economies. In *Emerging Economic Models for Global Sustainability and Social Development*. Business Science Reference, IGI Global.
- Zarandi, S., & Asghari, F. (2023). A Comparative Study of Industrial Development Strategies in Iran and the Countries of China, South Korea, and Turkey. *Comparative Public Management*, 1(1).
- Zibakalam, S. (2023). *How We Became What We Are*. Rouzaneh Publications.
- Zonooz, B. H. (2023). An Overview of Industrial Policies in Iran and Korea in 1960–2012. *Journal of Money & Economy*, 8(1), 31-47.